

تروریسم هسته‌ای از رویا تا واقعیت

محمد صادق امینی

و متحد خود می‌نگرد در این خصوص هشدار بدهد. نیویورک تایمز در ادامه این گزارش با اشاره به آزمایش هسته‌ای کره شمالی در ۹ اکتبر همان سال می‌افزاید: آن روز صبح بوش صراحتاً به "کیم جونگ ایل" رییس جمهوری این کشور هشدار داد انتقال تسلیحات هسته‌ای یا تجهیزات مربوط به ساخت آن به سایر کشورها یا گروه‌های تروریستی تهدیدی جدی برای امنیت ملی آمریکا تلقی خواهد شد و کره کاملاً جوابگوی این اقدام خواهد بود. یکی از مقامات مسوول آمریکا که نخواسته به دلیل حساسیت موضوع نامش فاش شود در این خصوص به نیویورک تایمز گفته است با توجه به این حقیقت که کره شمالی با آزمایش‌های موشکی و آزمایش هسته‌ای از خط قرمز عبور کرده بود، ما در نهایت فرصت لازم برای هشدار دادن به سایر کشورها را پیدا کردیم و به این ترتیب بوش قادر بود هشدار آمریکا را اعلام کند. در همین حال سایر مقامات آمریکایی می‌گویند از آن جایی که بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای قبل از این که پیونگ یانگ آنها را از کشور بیرون کند توانسته بودند از تاسیسات و مواد هسته‌ای نمونه‌برداری کنند این امکان وجود دارد که آمریکا رد انفجار هسته‌ای در صورتی که مواد آن از کره شمالی تهیه شده باشد را بگیرد. بنا بر این گزارش، کره‌ای‌ها آگاهند و کارشناسان دولتی باور دارند که آمریکا به DNA هسته‌ای آژانس دسترسی دارد. با

بازمی‌گردد که حملات هسته‌ای که واشنگتن از آنها نگرانی داشت تنها از طریق حملات موشکی با کلاهک‌های هسته‌ای یا بمباران هسته‌ای انجام پذیر بود و امکان ردیابی آنها با استفاده از رادار (و نه از طریق حمل در یک کوله پشتی یا جاسازی بمب در کانتینرها) امکان پذیر بود. در میان موضوعات نشست سال گذشته که جزئیات زیادی از آن فاش نشد، این مساله مطرح بود که آیا آمریکا باید به تمام کشورهای جهان هشدار دهد که اگر یک بمب هسته‌ای در خاک آمریکا منفجر شود و رد کشوری که بمب از آن جا آمده مشخص شود واشنگتن این کشور را "کاملاً مسوول" نتایج انفجار می‌داند. بنا بر گزارش نیویورک تایمز، اصطلاح "کاملاً مسوول" تعمداً و سر بسته در رویکرد جدید آمریکا گنجانده شده تا مشخص نباشد که آیا ایالات متحده آمریکا باید با یک حمله هسته‌ای تلافی جویانه پاسخ این اقدام را بدهد یا به احتمال بیشتر با تلافی غیر هسته‌ای خواه نظامی یا دیپلماتیک. اما بنا بر اظهارات شرکت کنندگان در آن جلسه، نشست بوش با مشاوران نظامی و امنیتی‌اش در ماه مه سال ۲۰۰۶ با سؤالاتی که پاسخی برای آنها یافت نشد خاتمه یافت. یکی از موضوعات حل نشده این بود که آیا آمریکا می‌تواند به کشورهایی نظیر روسیه و پاکستان که قدرت هسته‌ای بوده و تاسیسات آنها امنیت کافی ندارد و در عین حال واشنگتن به آنها به چشم شریک

هر هفته، گروهی از کارشناسان آژانس‌های اطلاعاتی آمریکا مخصوصاً کارشناسان سرویس‌های اطلاعاتی پنتاگون، سیا، F.B.I و دپارتمان انرژی آمریکا برای ارزیابی پیشرفت واشنگتن در مسیر حل مشکلات خیلی حساس و ترسناک گردهم جمع می‌شوند. یکی از موضوعاتی که در این نشست‌های هفتگی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد پیدا کردن راه‌هایی برای مقابله با تروریسم هسته‌ای است؛ اگر یک تروریست بمبی هسته‌ای را در یکی از شهرهای آمریکا کار بگذارد، آیا این کشور می‌تواند مشخص کند چه کسی آن را منفجر می‌کند یا چه کسی مواد مورد نیاز ساخت آن را فراهم کرده است؟ پاسخ به این سوال "شاید" است.

تروریسم هسته‌ای نگرانی جدید جهان

کانون تمرکز این نشست‌های هفتگی این است که چگونه می‌توان رویکرد آمریکا در بازدارندگی هسته‌ای را در تلاشی برای از بین بردن تهدید تروریست‌هایی که امکان دستیابی به اورانیوم یا پلوتونیوم غنی شده برای ساخت بمبی هسته‌ای دارند را بهبود بخشید. نشست سال گذشته جرج بوش، رییس جمهور آمریکا با عالی‌رتبه‌ترین مشاوران امنیتی آمریکا، بالاترین سطح گفت‌وگوها برای از نوظهور ریزری قوانین جنگ سرد بود. خط مشی فعلی آمریکا برای بازدارندگی هسته‌ای به زمانی

این وجود هنگامی که بحث سایر کشورها مطرح می‌شود، چون آمریکا و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی هیچ اطلاعاتی از فعالیت‌های هسته‌ای آنها ندارند، با بسیاری از قفسه‌های خالی روبه‌رو هستند. کارشناسان هسته‌ای آمریکا در مصاحبه‌های اخیر خود روی این موضوع دست گذشته‌اند که این مساله باعث ناتوانی دولت بوش برای موثر کردن تهدید آمریکا برای تروریست‌ها یا حامیان آنها شده است. در همین خصوص "اسکات ساگان" مدیر مرکز امنیت بین‌المللی دانشگاه استنفورد می‌گوید: من بر این باورم که مواد هسته‌ای در حملات تروریستی ممکن است از زرادخانه هسته‌ای روسیه و همچنین پاکستان که "عبدالغدير خان" با به راه انداختن بازار سیاه هسته‌ای سابقه فروش تکنولوژی هسته‌ای به لیبی و کره شمالی را دارد، بیاید. این گزارش در انتها با اشاره به این که دروغ بودن اظهارات مقامات آمریکایی در خصوص وجود تسلیحات هسته‌ای در عراق سبب بدگمانی مردم جهان به نگرانی از پدیدار شدن تهدید هسته‌ای شده به نقل از "جورج تنت" رییس سابق آژانس اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا) می‌افزاید: هر اشتباهی که در گذشته صورت گرفته نباید سبب چشم‌پوشی افکار عمومی از تهدید هسته‌ای امروز القاعده باشد؛ باور من این است که القاعده به دنبال دستیابی به این قابلیت است.

پول و زمان؛ مساله این است

هر چند که تا پیش از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر تصور موجود در جامعه جهانی در قبال توانایی‌های گروه‌های تروریستی تنها به بمب‌گذاری در قطارهای راه‌آهن یا انفجار برخی مراکز اجتماعی محدود می‌شد، ولی گروه تروریستی القاعده با ربایش چند فروند هواپیما و کوبیدن آنها به برجهای دوقلو

- **سرویس‌های**
- **اطلاعاتی غرب هشدار**
- **می‌دهند که در آینده‌ای نه**
- **چندان دور احتمال**
- **دستیابی تروریست‌ها به**
- **تسلیحات هسته‌ای هرگز**
- **دور از انتظار به نظر**
- **نمی‌رسد**
-
-
-
-

در نیویورک نشان داد که تروریست‌ها از توان جدیدی برای انجام حملات تروریستی در سطح جهانی برخوردار شده‌اند. با وجودی که سازمان‌های تروریستی هنوز به تسلیحات مدرن و سلاح‌های کشتار جمعی دست نیافته‌اند، ولی کارشناسان سرویس‌های اطلاعاتی غرب هشدار می‌دهند که در آینده‌ای نه چندان دور احتمال دستیابی تروریست‌ها به تسلیحات هسته‌ای هرگز دور از انتظار به نظر نمی‌رسد.

در همین خصوص "رابرت اس. مولر" رییس اداره تحقیقات فدرال آمریکا (FBI) هشدار داده که در خصوص خریداری تسلیحات هسته‌ای توسط تروریست‌ها تنها موضوع وقت و پول در میان است. در همین خصوص وی در سخنرانی اخیر خود در کنفرانس "ابتکار جهانی برای مبارزه با تروریسم هسته‌ای" در میامی با اشاره به این که جامعه جهانی برای جلوگیری از تکرار چنین اتفاقی باید متحد شود گفته است: قوی‌ترین سلاح ما اتحاد است؛ چنین اتحادی باید بر پایه جاسوسی و همکاری متقابل

ساخته شود، زیرا در این صورت ما قوی‌تر و با هوش‌تر می‌شویم.

یک دست صدا ندارد

در حال حاضر مقامات مسوول در آمریکا در حال همکاری با همتایان خود در آن سوی آب‌ها هستند تا با اتخاذ تدابیر ویژه مانع از فروخته شدن یا به سرقت رفتن مواد هسته‌ای شوند. به باور مقامات مسوول سرویس‌های اطلاعاتی آمریکا، تمامی سرویس‌های اطلاعاتی متحدین آمریکا باید درباره کسانی که تمایل به خرید و فروش مواد هسته‌ای دارند با یکدیگر همکاری اطلاعاتی داشته باشند و کسانی را که این کار را انجام می‌دهند متوقف کنند زیرا ارزیابی‌های صورت گرفته حاکی از آن است که ذخیره اورانیوم غنی شده در سطح جهانی برای ساخت هزاران تسلیحات هسته‌ای کافی است. طبق گزارش‌های منتشر شده، شبکه تروریستی القاعده به وضوح تمایل خود را برای به دست آوردن تسلیحات هسته‌ای نشان داده و حتی "اسامه بن لادن" رهبر معنوی القاعده در سال ۱۹۹۳ قصد خرید مواد هسته‌ای از سودان را داشته است. این در حالی است که تنها نگرانی در این خصوص القاعده نیست، زیرا آمریکا با چالش‌ها و تهدیدات سایر گروه‌های تروریستی در جهان مواجه است که با القاعده ارتباطی ندارند ولی تحت تاثیر پیغام کینه و خشونت آن قرار گرفته‌اند. این در حالی است که برخی از کشورهای یاغی و حتی برخی اشخاص در جست‌وجوی توسعه قابلیت‌های هسته‌ای هستند که در این خصوص می‌توان به "عبدالغدير خان" اشاره کرد که نه تنها پدر هسته‌ای پاکستان است، بلکه بنابر اظهارات مقام‌های اطلاعاتی آمریکا، وی تکنولوژی هسته‌ای را در اختیار کشورهایی مانند کره شمالی و لیبی قرار داده است. رییس اداره FBI در خصوص او گفته است: عبدالغدير خان یکی از کسانی است که ثابت می‌کند به راستی بازاری برای فروش مواد هسته‌ای وجود دارد.

وی همچنین با اشاره به این که در خصوص حمله تروریستی بعدی هیچ شکی وجود ندارد بلکه فقط مساله زمان در میان است، گفته است: در حالیکه FBI در خصوص همه فعالیت‌های تروریستی در آمریکا تحقیق می‌کند، جلوگیری از حمله‌ی هسته‌ای وظیفه‌ای است که مسوولیت آن بر عهده همه قرار دارد و تنها با آموزش و همکاری‌های لازم می‌توان جلوی این تهدید را گرفت. بنابر اظهارات

مقامات آمریکایی تنها با کمک یکدیگر می‌توانیم همکاران خارجی خود را در زمینه کشف تسلیحات کشتار جمعی WMD، امنیت مرزها، تحقیقات مخفیانه و مدیریت بحران آموزش دهیم.

وی همچنین در خصوص ضرورت عملکرد سریع در قبال تروریسم هسته ای تاکید کرده است: هر چند که اطلاعات قوی دارایی ارزشمند FBI است، ولی به تنهایی نمی‌توان کاری در این خصوص انجام داد؛ ما نمی‌توانیم سر جایمان بنشینیم و منتظر حرکت دیگران باشیم. چنین کاری مثل این است که به کروکودیلی غذا بدهید و امیدوار باشید که شما را به عنوان آخرین نفر خواهد خورد. همان طور که "وینستون چرچیل" گفته است: امنیت ما نه تنها به محافظت از منافع خردمان بلکه به محافظت از منافع مشترک بستگی دارد.

اتحاد کشورها در مبارزه با تروریسم

نگرانی سازمان‌های امنیتی جهان از دستیابی گروه‌های تروریستی مانند القاعده به تسلیحات هسته ای باعث شده که روزه روز کشورهای بیشتری به طرح بین‌المللی مقابله با تروریسم هسته ای بپیوندند. در حال حاضر ۳۲ کشور از جمله، آمریکا، روسیه، آلمان، ایتالیا، کانادا، چین، کره جنوبی و... به این طرح پیوسته‌اند و این در حالی است که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز به عنوان عضو ناظر به این طرح پیوسته است. این اتحاد از آن جایی حایز اهمیت است که کارشناسان هسته ای با اشاره به این که تسلیحات اتمی تهدیدی بدون مرز است، به این مساله تاکید می‌کنند که هیچ کشوری به تنهایی توان حل این مساله را ندارد و باید علیه آن بیشترین همکاری از طریق بین‌المللی صورت بگیرد. در همین خصوص "محمد البرادعی" مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در کنفرانسی که در هفته‌های اخیر در شهر "رم" برگزار شد، نسبت به خطر تروریسم هسته ای هشدار داد و آن را بدترین صحنه قابل تصور خواند و گفت: پس از سقوط اتحاد جماهیر شوروی مواد هسته ای موجود در این جماهیر به طور کافی محفوظ نیستند. به عقیده وی راه حل این مساله، خلع سلاح اتمی حتی قدرت‌های جهانی برای جلوگیری از هر خطر ناشی از نقل و انتقال سلاح‌های اتمی است. وی گفت: اگر به اعتماد خود به تسلیحات اتمی ادامه دهیم تا ۱۰ الی ۲۰ سال دیگر پیش‌گویی "کندی" به واقعیت تبدیل می‌شود. کندی، معتقد بود که هر کشوری که توان آن را داشته باشد خود را مجهز به

تسلیحات اتمی می‌کند و بدین ترتیب باعث افزایش شدید بی‌اعتمادی‌ها می‌شود.

وی هشدار داد: دیگر صحبت از صحنه‌هایی مانند هیروشیما و ناکازاکی در کار نیست، بلکه صحبت از سلاح‌های بسیار پر قدرت تر است و به همین دلیل باید به سوی یک جهان خالی از سلاح هسته ای پیش برویم.

آنچه در این خصوص باید به آن توجه نمود

تروریسم هسته ای یک خطر فراگیر است که نیازمند الزامات کلی و دایمی کشورهاست. هر چند که آمریکا برای مقابله با این مساله خواستار اتحاد کشورهای جهان شده است، ولی آنچه مسلم است این است که بدون سیاست متوازن مبارزه با تروریسم هسته ای بی‌نتیجه است. این مساله از آن جایی حایز اهمیت است که سیاست‌های دوگانه هسته ای قدرت‌های بزرگ این چشم‌انداز را به وجود آورده که تلاش جهانی برای "مبارزه با تروریسم هسته ای" بدون برقراری سیاست متوازن هسته ای در جهان موفقیتی نخواهد داشت. بنا بر اظهارات کارشناسان، موفقیت طرح‌های مبارزه با تروریسم به اجرای سیاست متوازن هسته ای بر اساس پیمان منع تولید و گسترش سلاح هسته ای "ان پی تی" بستگی دارد. چنین سیاستی باید مطابق با N.P.T بوده و حق کشورها را در تحقیق، تولید و استفاده از انرژی هسته ای برای اهداف صلح‌آمیز در کنار تعهدات بین‌المللی آنان در خصوص منع گسترش سلاح هسته ای به رسمیت بشناسد.

این در حالی است که باید همواره بر اهمیت اجرای دقیق این پیمان و نیز جایگاه مهم آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز تاکید کرد. کارشناسان مسایل بین‌المللی نیز در این خصوص با درخواست توجه جامعه جهانی به ابعاد اقتصادی و اجتماعی پدیده تروریسم می‌گویند: حل عادلانه درگیری‌های منطقه‌ای و جهانی، مبارزه با ظلم و فقر، حمایت از برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها، تقویت گفت‌وگوی تمدن‌ها و ادیان و تقویت حاکمیت قانون و گسترش دموکراسی از جمله مسایل ریشه‌ای در این زمینه است که باید به طور جدی چاره جویی شود.

هر چند که مقامات بین‌المللی می‌گویند که طرح موسوم به طرح مبارزه فراگیر با تروریسم هسته ای بر ضد هیچ کشوری نیست، بلکه متوجه فعالان خارج از حیطه کشورها است که ممکن است تهدیدات

هسته ای ایجاد کنند. ولی نکته‌ای که نباید آن را فراموش کرد این است که مبارزه با تروریسم هسته ای نباید موجب اخلال در امور عادی کشورها و نیز تجارت و اقتصاد جهانی شود. تروریسم هسته ای در حال حاضر یک پدیده جدی و دربردارنده خطرات مادی و انسانی فراوان است و مبارزه با تروریسم هسته ای در شرایط کنونی "یک امر مهم و فوری" است، ولی مشارکت در این طرح باید دواطلبانه و عملکرد آن براساس قوانین بین‌المللی باشد تا به اجرای فعالانه آن منجر شود. تذکر صاحب‌نظران بین‌المللی در این خصوص به احتمال سوءاستفاده برخی قدرت‌های جهانی از این طرح‌ها اشاره دارد که به این بهانه به انجام بازرسی‌های خودسرانه از محموله کشتی‌ها و اعمال سلیقه و محدودیت غیرقانونی در فعالیت عادی کشورهای مستقل بپردازند؛ امری که به اعتقاد برخی ناظران، مشروعیت بخشیدن به آن انگیزه اصلی تشکیل چنین نشست‌هایی را تشکیل می‌دهد.

مساله دیگری که باید به آن توجه کرد این است که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی باید مسوولیت نظارت بر اجرای طرح مبارزه با تروریسم هسته ای را بر عهده بگیرد تا با تجربیات و کارشناسانی که در اختیار دارد در جهت نظارت بر اجرای این طرح و نیز تامین امنیت تاسیسات هسته ای اقدام کند. هر چند که تاکنون چندین نشست در خصوص این مساله توسط قدرت‌های بزرگ ترتیب داده شده است، ولی برپایی این نشست و شعارهای زیبایی که از سوی نمایندگان قدرت‌های بزرگ در این خصوص سر داده شده ذهن ناظران مستقل را به این پرسش مشغول داشته که آیا این نشست گامی در راه مبارزه واقعی با تروریسم هسته ای از طریق اصلاح سیاست غیرقانونی کنونی و یک بام و دو هوای هسته ای در جهان است و یا این که آمریکا و هم‌پیمانانش تحت پوشش چنین شعارهایی برای تقویت انحصار هسته ای در جهان تلاش می‌کنند؟ سیاستی که از یک سو بر خورداری و گسترش تسلیحات هسته ای و حتی استفاده از آن برای برخی قدرت‌ها به علاوه نور چشمی غرب یعنی اسرائیل را مجاز اما از سوی دیگر حقوق کشورهای مستقل را در داشتن فناوری صلح‌آمیز هسته ای زیر نظر انواع و اقسام نظارت‌های بین‌المللی و با وجود تصریح به آن در قوانین بین‌المللی و پیمان نامه ان.پی.تی. عملاً نادیده می‌گیرد و به زبان تهدید و فشار متوسل می‌شود.